

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті розглянуто перспективи розвитку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств в умовах фінансової кризи та визначено необхідність зростання ролі інноваційної діяльності.

In article prospects of development of investment activity of the domestic enterprises in the conditions of financial crisis are considered and necessity of increase of a role of innovative activity is defined.

Ключові слова: перспективи розвитку інвестиційної діяльності, роль інноваційної діяльності.

Постановка проблеми. Залучення інвестицій є важливим питанням впродовж усього періоду функціонування підприємств, яке вимагає від керівництва постійного удосконалення господарської діяльності та підвищення рівня інвестиційних переваг порівняно з іншими підприємствами. Особливо гостро питання ефективності управління інвестиційною діяльністю постає у період фінансової кризи за високого попиту та низької пропозиції інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Крупка М. І. визначає інвестиції як вкладення, які забезпечують приріст капіталу, створюють новий капітал [1, с.24]. Дослідження Войнарєнка М. П. показало, що суттєвий вплив на позитивні зрушення в економіці має технологічний розвиток країни, який визначає інноваційно-інвестиційний вектор її економічного зростання [2]. На думку Базилевича В. Д., Баластрик Л. О. економічне зростання полягає у довгостроковому збільшенні потенційного рівня виробництва за умов повної зайнятості [3, с.337]. В теорії макроекономіки виділяють інтенсивне, екстенсивне та змішане зростання. За умов обмеженості ресурсів для вітчизняних підприємств доцільною є орієнтація на інтенсивне зростання за рахунок приросту праці, капіталу та нововведень. Разом з тим, вченими недостатньо розглянуто питання розвитку інвестиційної діяльності в кризових умовах економіки.

Метою статті є визначення напрямків розвитку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств в умовах фінансової кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останніми роками інвестиційний ринок України характеризується динамічним розвитком, високим попитом на інвестиційні ресурси та достатньо високим рівнем зацікавленості іноземних інвесторів, а отже й інвестиційною привабливістю, свідченням чого є статистичні дані щодо прямих іноземних інвестицій в Україну. Проте, у 2009 році під впливом факторів фінансово-економічної кризи значно зменшились обсяги та джерела інвестиційних ресурсів, а отже й інвестиційна привабливість вітчизняних підприємств. Зокрема, обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну за січень 2009 року оцінено у 259 млн. дол. США, що майже у 3 рази менше, ніж у відповідному місяці 2008 року (757 млн. дол. США) та у 3,5 рази менше, ніж середньомісячний обсяг того ж року. Чистий притік прямих іноземних інвестицій у січні 2009 р. склав лише 180 млн. дол. США [4]. На рис. 1 наведена динаміка інвестицій в основний капітал у відсотках до попереднього року, які також мають динаміку зменшення.

На управління інвестиційною діяльністю впливає різноманітна кількість чинників, які мають зовнішній та внутрішній характер та прямий або опосередкований вплив по відношенню до окремого підприємства. Зовнішні чинники, які впливають на інвестиційну діяльність підприємства, можливо поділити на чотири основні групи: міжнародні чинники, чинники, пов'язані із державним управлінням інвестиційною діяльністю, галузеві чинники, ринкові чинники (рис. 2).

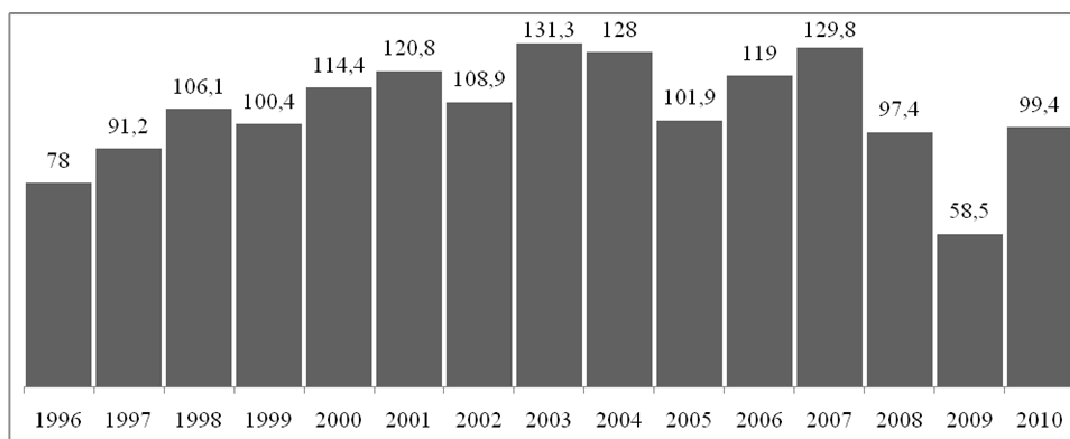

Рис. 1. Динаміка темпів приросту інвестицій в основний капітал у відсотках до попереднього року по Україні за 1996–2010 рр.

Кожна з зазначених груп чинників опосередковано впливає на процес управління інвестиційною діяльністю, проте, у випадку відсутності оперативного реагування на них з боку керівництва, може призвести до негативних наслідків. Внутрішні чинники впливу на управління інвестиційною діяльністю визначаються діяльністю промислового підприємства в цілому, рівнем кваліфікації персоналу, здатністю керівництва та персоналу вчасно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, рівнем ділової активності та репутації підприємства, розвиненістю системи збуту та маркетингу, процесом організації виробництва, наявністю необхідного ресурсного забезпечення.

Рис. 2. Систематизовані чинники впливу на управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств

На сучасному етапі інвестиційна діяльність підприємства зводиться не лише до задоволення поточних інвестиційних потреб, а й до передбачення напрямів і форм цієї діяльності на перспективу, що зумовлює необхідність формування системи управління інвестиційною діяльністю із врахуванням тенденцій розвитку, системи можливостей і загроз, які встановлюються за допомогою СВOT-аналізу, враховуючи інвестиційні переваги та загрози діяльності підприємства.

Серед інвестиційних переваг однією із пріоритетних для підприємств в цілому, а особливо для підприємств машинобудування є залучення інвестицій з метою впровадження нововведень, тобто інновацій, які є умовою інтенсивного розвитку економіки країни. Інновації, забезпечуючи підвищення ефективності економіки, розширюють джерела інвестицій.

Про пріоритетність інноваційного інвестування свідчить і той факт, що важливе значення має проблема раціонального використання наявних фінансових ресурсів, що відображається у формуванні такої структури інвестицій, яка характеризується прогресивними змінами.

Напрямки використання інвестицій характеризуються відтворювальною та технологічною структурами. Відтворювальна структура інвестицій в основний капітал характеризує розподіл інвестицій на будівництво і технічне переозброєння, розширення та реконструкцію виробництва. Технологічна структура характеризує використання інвестицій на будівельно-монтажні роботи, придбання обладнання, інвентарю.

Прогресивність даних структур знаходить своє відображення у збільшенні частки ресурсів, що використовуються безпосередньо на використання машин та обладнання, що сприятиме зростанню активної частини основних засобів. В цілому переорієнтація виробничих засобів на нові технології в Україні продовжує відбуватись достатньо повільно. За останні 15 років Україна значною мірою втратила свій інноваційний потенціал і відстала від країн Східної Європи: в 1990 році частка підприємств, що займаються розробкою і впровадженням нової або вдосконаленої продукції, становила 60–70%, а до 2005 року вона скоротилася до 15 %, порівняно з 70% у розвинених країн і з 30% у Польщі [5, с. 117]. Відповідно до звіту про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього Економічного Форуму Україна займає 93 місце з технологічної готовності економіки, і 65 місце з інновацій у рейтингу зі 131 держави [6, с.45]. Це доводить, що навіть за наявності певної інноваційної діяльності вона має обмежений практичний результат.

Більшість підприємств у зв'язку із браком коштів вважають за доцільне не оновлювати основні засоби, а обмежуватись лише їх модернізацією, ремонтом та завантаженням на повну потужність недостатньо продуктивних. Затримка оновлення виробничих потужностей збільшує розрив між можливостями вітчизняних виробників та їх конкурентів, поглиблює технологічне відставання від світових лідерів [7, с. 100]. Частка застарілого устаткування в окремих галузях промисловості становить 60–70 %. Вітчизняне машинобудування не забезпечує належних темпів його оновлення, в промисловості домінують відсталі технології, що призводить до невиправдано високого споживання в українській промисловості енергоресурсів, яке є у 4–5 разів вищим, ніж у європейських країнах. Вкрай повільно оновлюється устаткування також у машинобудуванні, яке покликане бути потужним двигуном інноваційних процесів в усіх галузях національного господарства [8, с. 4].

Масштаби впровадження ефективних розробок у виробництво вітчизняними підприємствами є досить низькі, про що свідчить співвідношення між обсягами витрат на науково-технічну діяльність країні та впровадження її результатів, трансформованих в інновації, у виробництво, в Україні складає лише 1:1,06, тоді як за зарубіжним даними таке співвідношення сягає не менше, ніж 1:10 [9, с.14]. Серед внутрішніх чинників, що сприяють зростанню ефективності інновацій, спроможність керівників підприємства і персоналу усвідомлювати та оцінювати економічні, соціальні й технологічні зміни у зовнішньому середовищі; орієнтація керівників підприємства на довгострокову перспективу та наявність чітких стратегічних цілей; розвинена система збуту та маркетингу, спроможна досліджувати та оцінювати ринкові ідеї, вміння аналізувати та реалізовувати нові ідеї [10, с.54].

В умовах сучасної ринкової конкуренції для того, щоб протистояти тенденції до зниження норми прибутку, яка спричинена відносним збільшенням основної частини капіталу внаслідок зростання технічної оснащеності робочого місця, промислово розвинуті країни впроваджують цілеспрямовану інноваційно-інвестиційну стратегію, збільшуючи обсяги виробництва, реалізації і прибутку, підвищуючи продуктивність праці, знижуючи фондоємність, прискорюючи обіг вкладеного капіталу шляхом створення нових потреб у покупців, освоєння і поставки на ринок якісно нових видів продукції, вдосконалюючи технологію виробництва [11, с. 51].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, пріоритетним напрямком діяльності вітчизняних підприємств в умовах фінансової кризи є формування достатнього обсягу інвестицій для впровадження різного роду інновацій з метою досягнення економічного зростання. Формування системи управління інвестиційною діяльністю має відбуватись інтегровано із антикризовим управлінням з метою зменшення та уникнення ризиків, пов'язаних не лише з інвестиційною діяльністю, але й спричинених кризовим станом вітчизняної економіки. Крім того, досить актуальним питанням для економіки країни в цілому є збільшення обсягів інвестування у стратегічно важливі галузі, зокрема машинобудування, яке забезпечує основними засобами інші галузі економіки.

Література

1. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / Крупка М.І. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 608 с.
2. Войнаренко М.П. Кластерные модели объединения предприятий в Украине / М.П. Войнаренко // Экономическое возрождение России. – 2007. – № 2. – С. 75–86.
3. Базилевич В.Д. Макроекономіка : [навч. посібник] / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. – А. : АТКА, 2002. – 268 с.
4. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>
5. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи / Борщ Л.М. – [2-е вид., стер.]. – К. : Тов-во “Знання”, КОО, 2003. – 318 с.
6. Борщ Л.М. Інновації і інвестиції в реальному секторі економіки: перспективи розвитку / Борщ Л.М. // Економіка ринкових відносин. – 2008. – № 22. – С. 44–52.
7. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : [моногр.] / Зянько В. В. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – 397 с.
8. Петрович Й.М. Організаційно-економічні засади прискорення інноваційних процесів у промисловості України / Й.М. Петрович // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Проблеми економіки та управління. – 2008. – № 628. – С. 3–11.
9. Геєць В.М. Зведений прогноз науково-технологічного та інноваційного розвитку України на найближчі 5 років та наступне десятиліття / В.М. Геєць, В.П. Александрова / НАН України; Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва. – К. : Фенікс, 2007. – 152 с.
10. Лемішко О.О. Інвестиції в основний капітал та їх вплив на економіку України / О.О. Лемішко // Фінанси України. – 2007. – № 7. – С. 46–61.
11. Огліх В.В. Економічні передумови активізації інноваційно-інвестиційної діяльності / В.В. Огліх // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 81. – С. 51–53.

Надійшла 09.04.2011